

Satversmes tiesa

Kopsavilkums

Lieta Nr. 2023-10-03

11.07.2024.

Trešo valstu pilsoņu izslēgšana no nekustamā īpašuma nodokļa
atvieglojumu saņēmēju loka neatbilst Satversmei

Satversmes tiesa 2024. gada 11. jūlijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-10-03 “Par Jūrmalas pilsētas domes 2012. gada 11. oktobra saistošo noteikumu Nr. 37 “Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtību” 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”.

APSTRĪDĒTĀ NORMA

Jūrmalas pilsētas domes 2012. gada 11. oktobra saistošo noteikumu Nr. 37 “Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtību” (turpmāk – Saistošie noteikumi) 3. punkts noteic: “Fiziska persona Noteikumu izpratnē ir Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomiskās zonas valstu, Šveices konfederācijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis.”

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMA

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pants: “Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.”

LIETAS FAKTI

Lieta ierosināta pēc Senāta pieteikuma. Pieteikuma iesniedzēja izskatīšanā ir administratīvā lieta, kas ierosināta pēc fiziskās personas pieteikuma par tāda administratīvā akta atcelšanu, ar kuru tai aprēķināts nekustamā īpašuma nodoklis, nepiemērojot nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu. Pieteicēja administratīvajā lietā pilsonības valsts neesot ietverta apstrīdētajā normā minēto pilsonības valstu vidū.

Pēc Senāta ieskata, apstrīdētā norma diskriminējot pieteicēju administratīvajā lietā uz pilsonības pamata, un tādējādi esot pretrunā ar diskriminācijas aizlieguma principu.

TIESAS SECINĀJUMI

Par Satversmes 91. panta tvērumu un salīdzināmajām personu grupām

Satversmes tiesa atzina, ka pilsonība ir uzskatāma par vienu no kritērijiem, uz kuru pamata diskriminācija ir aizliegta. [8] Turklāt nekustamā īpašuma nodokļa maksātāji, kas maksā šo nodokli par Jūrmalas valstspilsētas administratīvajā teritorijā esošu nekustamo īpašumu un ir deklarējuši savu pamata dzīvesvietu Jūrmalas valstspilsētas administratīvajā teritorijā, neatkarīgi no to pilsonības atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. [9] Taču apstrīdētā norma pret šādām personām paredz atšķirīgu attieksmi. [10]

Par likumdevēja pilnvarojumu

Satversmes tiesa konstatēja, ka likumdevējs visupirms pats ir izraudzījies nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijas, kurām, pamatojoties uz likumu, ir piemērojami atvieglojumi, un par pamatu šo nodokļa maksātāju grupēšanai izvēlējies personu finansiālo, ģimenes vai sociālo stāvokli. [12.1] Tomēr arī pašvaldībai ir tiesības noteikt atvieglojumus nekustamā īpašuma nodokļa maksātājiem, ja tie tiek grupēti pēc objektīviem kritērijiem. Turklāt šai grupēšanai jābūt efektīvai un atbildīgai, balstītai uz sociāliem kritērijiem vai arī jākalpo mērķim atbalstīt uzņēmējdarbību vai attīstīt un sakārtot teritoriju. [12.2]

Par objektīva grupējuma principa saturu

Satversmes tiesa atzina, ka, paredzot atvieglojumus atsevišķām nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijām, ir jāievēro Latvijai saistošās divpusējās konvencijas par nodokļu dubultās uzlikšanas un ļaunprātīgas izvairīšanās no nodokļu maksāšanas novēršanu attiecībā uz ienākuma un kapitāla nodokļiem un tajās ietvertais diskriminācijas aizlieguma princips. [13.2] Tāpat ir jāievēro arī Eiropas Savienības tiesību normas, atbilstoši kurām jānodrošina vienlīdzīga attieksme pret trešo valstu pilsoņiem. [13.3]

Vienīgi valsts kompetencē ietilpst savas nodokļu ārpolitikas noteikšana attiecībā uz citām valstīm. Šī politika ietver arī nodokļu diskriminācijas jeb atšķirību

novēršanu nodokļu uzlikšanā nodokļu rezidentiem un nerezidentiem. Pašvaldību kompetence grupēt nodokļu maksātājus vēl pēc to valstspiederības nonāktu pretrunā ar valsts kompetenci noteikt savu nodokļu ārpolitiku attiecībā uz citām valstīm. Tādēļ pazīme “objektīvs kritērijs” ir interpretējama saskaņā ar nodokļu tiesību normu sistēmu, Latvijas starptautiskajām saistībām un Eiropas Savienības tiesībām, kas neļauj pašvaldībai grupēt nekustamā īpašuma nodokļa maksātājus pēc to valstspiederības vai Latvijas nepilsoņa statusa. [13.4]

Par likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma pārkāpumu

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma izdota, pārkāpjot likumā “Par nekustamā īpašuma nodokli” ietvertu pilnvarojumu, jo nosaka tādu atsevišķu nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategoriju, kura neatbilst šajā likumā minētajam objektīvā grupējuma kritērijam. Tādējādi apstrīdētā norma nav izdota pienācīgā kārtībā un neatbilst Satversmes 91. pantam. [13.4]

Par brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas atzišana par spēkā neesošu no tās izdošanas brīža radītu tiesības prasīt nodokļa atvieglojumu piešķiršanu par vairāk nekā desmit pagājušiem gadiem, savukārt tas prasītu tūlītējus un ievērojamus pašvaldības budžeta izdevumus, kas apdraudētu pašvaldības autonomo funkciju izpildi un kaitētu pašvaldības iedzīvotājiem. Tādēļ apstrīdētā norma nav atzīstama par spēkā neesošu no tās izdošanas brīža. [14]

Tomēr nolūkā aizsargāt visu to personu pamattiesības, kurām apstrīdētā norma ir piemērota un kuras sprieduma spēkā stāšanās dienā ir uzsākušas un turpina savu pamattiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par spēkā neesošu no šo personu pamattiesību aizskāruma rašanās brīža. [14]

• Satversmes tiesa nosprieda:

1. Atzīt Jūrmalas pilsētas domes 2012. gada 11. oktobra saistošo noteikumu Nr. 37 „Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtību” 3. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam.

2. Attiecībā uz personām, kuras uzsākušas savu pamattiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, atzīt Jūrmalas pilsētas domes 2012. gada 11. oktobra saistošo noteikumu Nr. 37 „Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtību” 3. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam un spēkā neesošu no šo personu pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams un stājās spēkā tā publicēšanas brīdī.